

СТАНОВИЩЕ

на дисертационен труд за придобиване на
образователната и научна степен "Доктор"

Професионално направление **5.7. Архитектура, строителство и геодезия**,
докторска програма **Техника на безопасността и противопожарна охрана**,
автор на дисертационния труд: **Ялчън Карагьозлер**, тема на дисертационния
труд: **Анализ на условията за безопасност на работното
място в училища и университети**

Автор: **доц. д-р Борислав Георгиев Ангелов**,
Русенски университет „Ангел Кънчев“

1. Актуалност на разработения дисертационен труд

Осигуряване на безопасни условия на труд при обучението на учениците и студентите е дейност, която следва да се изведе сред приоритетните дейности в съвременните училища и университети. Наред с неблагоприятното въздействие на светлината, вибрациите, шума, електромагнитни лъчения, запрашеността и емисиите на токсични вещества в специализираните кабинети, лаборатории и работилници е налице и острата необходимост от планиране на заетостта и натовареността на учениците и студентите по такъв начин, че да се повиши качеството на учебния процес и научната работа от една страна и заедно с това да се намали вероятността от настъпване на тежки нервно-психични заболявания сред подрастващите от друга страна.

Предоставената ми за рецензиране дисертационна разработка е насочена именно в тази насока – подобряване на условията за безопасност на работното място в училищата и университетите. За постигане на целта на изследването са разкрити теоретико-методологичните основи на създаването на безопасни условия на труд, предложена е методика за количествена оценка на риска, оценена е средата в учебните институции от гледна точка на безопасността на работните места и за събиране на необходимата емпирична информация за целите на изследването е проведено анкетно проучване.

2. Степен на познаване на проблема и кратка аналитична характеристика на дисертационния труд

В първа глава на дисертационния труд са поместени резултатите от извършения анализ на съществуващото положение относно осигуряване на безопасни условия на

труд. Изяснени са ползите от провеждането на политика на безопасност на труда и възможностите за управление на тази политика. Дефинирани са понятията „климат на безопасност“ и „култура на безопасност“ и са посочени методи за изследване на безопасността. В първа глава са поместени още резултатите от извършения анализ на условията за безопасна работа в училищата и университетите в Република Турция. Въз основа на извършения анализ са дефинирани коректно целта и задачите на извършеното изследване.

Във втора глава са поместени резултатите от извършеното изследване относно теоретико-методологичните основи на процеса по създаване и управление на безопасността на работното място. В рамките на използвания системен подход е анализирана ролята на всички участници в процеса и е изяснен подходът за решаване на такава задача.

Резултатите от използването на теорията за управление на риска за постигане на целта и задачите на изследването са поместени в глава трета. Върху тази основа е предложена количествена оценка на риска и модел на система за управление на риска.

Направените обобщения във втора и трета глава са използвани за решаване на конкретната задача за анализ и подобряване на условията за труд в училищата и университетите. Въз основа на анализа са формулирани изисквания и препоръки, които следва да послужат при създаване на нормативен документ, регламентиращ дейностите по осигуряване на безопасни условия на труд при обучението на учениците и студентите.

Резултатите от проведеното анкетно проучване са поместени в пета глава. Получената емпирична информация е представена в матрична форма, което позволява при обработката на информацията да се използват математически методи. Резултатите, получени след обработката на анкетата, също са оформени като препоръки за подобряване на безопасността на труда в системата на средното и висшето образование в Република Турция.

От направената кратка аналитична характеристика на дисертационния труд става ясно, че докторантът е запознат в дълбочина с изследвания проблем и чрез използване на методите на научното изследване, успешно е изпълнил целта и задачите на изследването.

3. Приноси в дисертационния труд

Приносите, получени в резултат на извършеното изследване, имат **научно-приложен** и **приложен** характер.

Към **научно-приложните** приноси следва да се отнесат следните приноси:

1. Разкрита е в по-широк аспект същността и ролята на културата на безопасност при използване принципите за осигуряване на безопасност, което позволява да се представят методически указания на система за управление на безопасността.

Чрез формиран подход за оценка на работното място е изграден модел на „безопасна работа“. Проведен е анализ , който потвърждава и разширява знанията за основните понятия за безопасни условия.

2. Предложена е методологична основа за измерване на безопасността при работа, която е изградена на базата на характеристиките на риска и на базата на сравнителна оценка и нормативни изисквания. На основа на сравнителен анализ на системи за оценка на риска и управлението е предложена методология със скала за оценка.

Към **приложните** приноси следва да се отнесат следните приноси:

1. Предложена е методична основа за формиране на изисквания, която позволява да бъдат използвани като нормативни, с възможности за осигуряване на безопасни условия на възпитание, обучение и труд в училища и университети. Проведен е анализ на методичните основи на безопасните условия в университети, който позволява да се изградят безопасното възпитание, образование и култура. Разработен е модел за формиране на безопасния начин на живот у бъдещите специалисти.

2. Представени са резултати от проведена анкета за проучване удовлетвореността от климата по безопасност в училища и университети. Предложено е принципно структуриране на вида на въпросите. Проведеният анализ на резултатите от отговорите на въпросите формира насоки за подобряване климата на безопасност.

Въпреки някои мои резерви относно редакционното оформяне на предложените от докторанта научно-приложни и приложни приноси считам, че те съответстват на резултатите от извършеното изследване и следва да бъдат признати.

4. Препоръки и забележки към дисертационния труд.

Към предложени ми рецензиране дисертационен труд имам следните констатации и препоръки:

1. Като компонент от работната среда и условията на труд е дефинирано работното натоварване (стр. 36, фиг. 2.10, б от дисертацията). Отнесено към натоварването с учебна работа в средното образование и с учебна и научна работа във висшето образование това означава нормиране на заетостта (в часове) на учениците и студентите. Този въпрос до момента не е намерил своето добро решение в световен мащаб. Известни са някои системи за нормиране на натоварването на студентите с учебна работа под формата на образователни кредити. В рамките на Единното пространство за висше образование в Европа за тази цел се използва European Credit Transfer and Accumulation System (ECTS). Образователните кредити в тази система са

числа, които показват каква част от годишното натоварване на студента се изразходва за изпълнение на учебните задължения по определена дисциплина. Годишното натоварване на студентите възлиза на 60 образователни кредита, а семестриалното натоварване – на 30. Часовият еквивалент на един образователен кредит не може да бъде по-голям от 30 учебни часа

Във връзка направената констатация бих препоръчал на автора, в своята бъдеща работа, да изследва възможността за въвеждане на подходяща система от образователни кредити във висшето образование на Република Турция.

2. На страница 96 от дисертацията като елемент от създаването на „култура по безопасност“ е посочено формирането у студентите на „знания, умения, компетенции и нагласи“ за избор на безопасен начин на живот, достатъчна двигателна активност и превенция на зависимостите (тютюнопушене и употреба на алкохол). В това направление се счита за основополагаща тезата, че системните занимания със спорт и туризъм и участието в различните форми на културна дейност следва да се изведат на нивото на учебната и научната работа.

Въз основа на направената от мен втора констатация е и втората ми препоръка – авторът да продължи изследванията си за изясняване на възможността за въвеждане и нормативно регламентиране на участието на студентите в различните форми за спорт, туризъм и културна дейност към училищата и университетите в Република Турция.

5. Заключение

Предложеният ми за рецензиране дисертационен труд представлява цялостно научно изследване на актуален проблем. Съдържанието на това изследване отговаря напълно на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за прилагане на този закон и Инструкция №6 на академичния състав на Варненския свободен университет „Черноризец Храбър“. Поставената цел и задачи пред научното изследване са успешно изпълнени.

Въз основа на направените заключения си позволявам да препоръчам на **Уважаемото научно жури** да присъди образователната и научна степен „доктор“ по научната специалност **Техника на безопасността на труда и противопожарна техника** от професионално направление **5.7. Архитектура, строителство и геодезия** на маг. инж. **Ялчън Карагьозлер**.

21.02.2017 г.

Рецензент: проф. д-р Борислав Ангелов